

M. M. Vasić, »Analiza duplajskih kolica« (IV 2, 376—380), vrlo oštro kritizira Dragu Garašanin, u prvom redu zato, što je u Starinaru za 1951 objavila članak o kolicama, koja Vasić smatra očitim falsifikatom, a i zbog toga, što autorica u interpretaciji objekta pokazuje slabo poznavanje grčke religije. Odgovarajući na tu kritiku, Draga Garašanin (V 1, 214—216) ističe, da Vasić govori samo o jednom-beogradskom, zanemarujući drugi — vršački primjerak duplajskih kolica; da je Vasić prvi i jedini arheolog, koji sumnja u autentičnost kolica; da je na pr. prof. Sprockhoff, potpuno nezavisno od autorice, u pogledu duplajskih kolica došao do gotovo identične interpretacije; da V., predbacujući autorici, kako se ne koristi modernom literaturom, nije uzeo u obzir nijedno djelo novije, dosta brojne literature o spornom predmetu. — H. G. Andonovski—Poljanski (IV 2, 406—408) recenzira studiju J. Korošca »Nekoliko pitanja oko Nekropole u Trebeništu« (Glas. Zem. muz. u Sar., NS sv. VIII/1953/91—101). — J. Dinić (IV 2, 411—416) kritizira nedostatke u čitavim odjeljcima i pojedinačne pogreške u II. glavi (Naša zemlja u rimsko doba) I. knjige »Historije naroda Jugoslavije«. — Ističući nepreciznost autorova metodološkog stava, Dušanka Obradović (V 1, 193—195) uglavnom pozitivno ocjenjuje knjigu M. Hammonda »City—State and World—State in Greek and Roman Political Theory until Augustus« (Cambridge 1951). — A. G. Tahovski prikazuje (V 2, 418) studiju F. Sokolowskog »Lois sacrées de l'Asie Mineure« (Paris 1955). — M. Abramčić (V 2, 419—423) opširnije recenzira i toplo preporučuje važnu Nollovu knjigu »Frühes Christentum in Oesterreich« (Wien 1954). — Tri korisne knjige prikazuje A. Cermanović (VI 1, 185—187): Beazley-ovu »Etruscan Vase-Painting« (1947), Metzgerovu »La céramique grecque« (Paris 1953) i Magnien-ovu »Les mystères d'Eleusis« (Paris 1950).

Vladimir Vratović

JOURNAL OF ECONOMIC AND SOCIAL HISTORY OF THE ORIENT VOL. I,
PART 1, AUGUST 1957, PART 2, APRIL 1958.

Studiju ekonomske i socijalne historije Evrope i Amerike posvećeno je u zapadnoj historiografiji nesrazmjerno više pažnje, nego istoj problematici Orijenta. Sve veća uloga naroda Azije i sjeverne Afrike u najnovijem svjetskom političkom zbivanju očigledno potiče u posljednje vrijeme i zapadne historičare da dokrajče tu jednostranost. Stoga je planirano izdavanje golemog djela u 30 tomova pod naslovom Economic and Social History of the Orient. Djelo treba da geografski obuhvati sve zemlje od starog Bliskog Istoka (uključivši sjevernu Afriku) do Indonezije i Japana. Vremenski ono treba da obuhvati period od prethistorije do XIX st. odnosno do vremena kada zapadni utjecaji presudno djeluju na dalji razvoj pojedine zemlje. (Pod zapadnim utjecajem očigledno treba razumjeti kapitalističke odnose.) Pojedina poglavlja bit će napisana ili engleski ili francuski ili njemački.

Gore spomenuti časopis za ekonomsku i socijalnu historiju Orijenta treba da prethodi izdavanju spomenutog voluminoznog djela, a kasnije da paralelno sa izdavanjem »Historije« donosi studije, koje su previše specijalizirane, da bi mogle naći svoje mjesto u zamišljenom sintetskom radu. Časopis izlazi u Leidenu u Nizozemskoj; uređuje ga niz stručnjaka iz Sjedinjenih Država Amerike, Velike Britanije, Francuske, Njemačke, Nizozemske, Australije i Kanade. Članci treba da budu pisani na jednom od tri navedena jezika, no prvi broj ne donosi nijedan prilog na njemačkom.

Časopis je od neposrednog interesa za velik broj naših historičara, jer se osvrće na ekonomsku i socijalnu historiju Turskog carstva, a to znači, u određenim razdobljima, na probleme koji su usko povezani s historijskim razvitkom velikog dijela naroda Jugoslavije. Već prvi broj donosi prilog koji je napisao poznati turski historičar Ömer Lütfi Barkan pod naslovom: *Essai sur les données statistiques des registres de recensement dans l'Empire Ottoman aux XVe et XVIe siècle*. Svojim prilogom želi upozoriti na bogate mogućnosti koje turski arhivi pružaju za izučavanje ekonomske i socijalne historije ne samo Turaka, nego i ostalih naroda koji su živjeli u okviru Turskog carstva. Autor ističe važnost popisnih registara populacije i nameta koji su sastavljani svakih 30 ili 40 godina. Ti registri su sačuvani u vrlo velikom bro-

ju, a sadrže broj odraslih muškaraca, stanovnika varoši ili sela u određeno vrijeme, s naznakom imena i očeva imena, veličine zemljišta koje posjeduju i različita nameta koji svakog od njih terete. Zahvaljujući tim registrima možemo doznati brojno stanje, pravni status, terete i privilegije različitih društvenih slojeva. Iz njih također saznajemo za sajmove, carinarnice, rudnike i sva ostala mjesta gdje se ubiru nameti. Autor priprema opsežnu studiju u kojoj će dati detaljni inventar zbirki tih registara, karakteristike različitih kategorija registara i pokušaj prikaza općih statističkih podataka registara koji obuhvaćaju početak vladavine Sulejmana II.

U prilogu koji prikazujemo Barkan se ograničio, da na osnovi prvih rezultata svojih istraživanja dađe opću sliku demografskih podataka koju pružaju navedeni registri. On daje tabele koje prikazuju: broj ognjišta u Turskom carstvu između 1520 i 1535 po pokrajinama i vjerama (muslimani, kršćani, židovi); broj sela, broj ognjišta (muslimanskih) i godišnji prihod u asprama live Damask za godine 1521. 1548, 1569; broj stanovnika najvažnijih gradova prije 1520, 1520—30, 1571—80, iza 1580; procenat porasta stanovništva Anadolije (muslimana stalno naseljenih i nomada, kršćana, židova) od popisa 1520—36 do popisa 1570—90; brojno stanje ognjišta (muslimanskih, kršćanskih, židovskih) u balkanskim zemljama južno od Dunava i Save početkom XVI st; vjerski sastav glavnih gradova prema ognjištima (muslimanskim, kršćanskim, židovskim) 1520—30.

Već u ovako općenitoj slici Barkan daje podatke koji se direktno odnose na naše krajeve. Prema njemu iznosio je broj stanovnika u tri naša grada koje on navodi:

	Prije 1520	1520—30	1571—80
Sarajevo		5.632	23.485
Bitola	2.645	4.647	5.918
Skopje	4.974	4.631	9.867

Broj ognjišta u ista tri grada prema popisima sastavljenim između 1520—1530 iznosi:

	Muslimana	Kršćana	Židova	Ukupno
Sarajevo	1.024	—	—	1.024
Bitola	640	171	34	845
Skopje	630	200	12	842

Broj ognjišta početkom XVI st. u pokrajinama (livama) Turskog carstva koje nas interesiraju Barkan daje ovako:

	Muslimana	Kršćana	Ukupno
Kruševac	881	25.759	26.640
Prizren	359	18.382	18.741
Vučitrn	700	18.914	19.614
Ohrid	641	32.748	33.389
Hercegovina	7.077	9.588	16.665
Bosna	16.935	19.619	36.554
Zvornik	2.654	13.112	15.766
Crna Gora	—	3.446	3.446
Smederevo	2.367	106.861	109.228

Autor napominje da tu nedostaju podaci za live Klis i Požega i tri kaze live Hercegovina. Isto tako nisu uračunati psojednici timara i njihova pratnja, čuvari tvrđava, robovi, odredi janjičara u velikim gradovima, okolina velikodostojnika i t. d. Broj kršćana t. j. »vlaha« u Smederevu čini se autoru sumnjiv.

Aproksimativnim računom na osnovi dosada poznatih podataka Barkan je stanovništvo Turskog carstva koncem XVI st. ocijenio na 30 do 35 milijuna ljudi. Do toga je broja autor došao uglavnom tako što je broj ognjišta množio sa pet, da bi dobio broj stanovnika. On sam ističe da taj broj nije naučno utvrđen, jer on varira prema kraju i društvenom sloju. Čini se ipak da je Barkanu uspjelo dati najegzaktniju procjenu koja je moguća u sadašnjem momentu.

Osim Barkanovog priloga, za našeg čitaoca bit će od većeg interesa negativna ocjena koju Claude Cahen daje knjizi Reuben Levy-a »The Social Structure of Islam« (Cambridge 1957). Ostali se članci i prikazi odnose na Egipat mameluka, indijsku, kinesku i babilonsku povijest, te privatnu trgovinu između Engleske i Kine od konca XVII do početka XIX stoljeća. I tu se može naći mnogo zanimljivog materijala, no taj ne tangira neposredno našu prošlost.

Drugi dio prvog volumena publikacije koju prikazujemo ne sadrži materijala od bližeg interesa za istraživanje naše prošlosti. Tu su dvije rasprave u vezi s historijom srednjovjekovnog Egipta (o trgovini mirodijama i o prvoj pojavi trgovaca zvanih Karimi), zanimljiv prilog izučavanju robovlasničke formacije u Kini i završetak rasprave o privatnoj trgovini između Engleske i Kine. Recenzija i prikaza nema.

Fedor Močanin

H I S T O R I J S K I
Z B O R N I K

GODINA XI—XII.

1958—1959.

Redakcioni odbor:

OLEG MANDIĆ
JAKŠA RAVLIĆ
JAROSLAV ŠIDAK

Glavni i odgovorni urednik:

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE
ZAGREB

Štampanje završeno početkom mjeseca jula 1960.